

Oponentský posudek diplomové práce: Aktivní procesy v oblasti pojmenování profesí z aspektu genderové lingvistiky v porovnání ruštiny a češtiny; autorka: Jitka Šafratová.

Tématem diplomové práce Jitky Šafratové se stala velmi aktuální oblast začleňování a následné kodifikace neologismů do jazyka (češtiny a ruštiny) v oblasti pojmenovávání profesí a pracovních pozic. V úvodní části autorka velmi podrobně představuje kodifikační proces v jednotlivých jazycích, a to jak v plánu diachronním, tak především s důrazem na současnou situaci (synchronní perspektiva) a přehledně rekapituluje jednotlivé fáze a proměňující se i proměnlivé tendence v této oblasti. Nabízí stanoviska jednotlivých badatelů k této problematice, a představuje dokonce i nejnovější názory včetně postojů kontroverzních (viz kapitola 2.2.3.1. - Kodifikační autority, zvláště pak stať R. Adama z roku 2005, „K otázce kodifikační pravomoci“, str. 25). Co by v tomto ohledu bylo jistě přínosné a co, jak se domnívám, v práci chybí, je stanovisko samotné autorky k této problematice. Pokud by v práci zazněl i její názor na celý proces (norma – úzus – kodifikace), umožnilo by to lepší pochopení toho, jak a proč Jitka Šafratová pojala zpracování praktické části. Té předchází stručné zhodnocení dynamičnosti vývoje jazyků (češtiny i ruštiny), včetně problematiky jazykové módy jako významného faktoru podílejícího se na následné kodifikaci.

V samotné praktické části autorka předkládá bohatou zásobu příkladů čerpaných z aktuálních zdrojů a je nutno podotknout, že mnohá slova jsou pro čtenáře zcela nová, a to i v češtině. Diplomantka stanovuje nejfrekventovanější sufixy, které se podílejí na procesu přechylování, podává výčet neaktivnějších přejímek a konstatuje, že důvodem k nim je často jejich praktičnost vedoucí k ekonomice pojmenování (str. 37). Tento závěr ovšem ponechává prostor k polemice: jednak neplatí vždy (že by kupříkladu přejímka z angličtiny nahradila víceslovné pojmenování jednoslovným, srv. uklízečka – facility manager) a dále může jít tato tendence po mém soudu někdy spíše zcela proti této ekonomičnosti jazyka, zejména ve chvílích, kdy jednoslovný přejatý výraz není dostatečně známý, a proto si jeho pochopení příjemcem vyžádá od mluvčího či pisatele opisné vysvětlení.

Jitka Šafratová dále uvádí konkrétní příklady slovníkových hesel těch jednotek, které už jsou natolik ustálené, že pronikly i do lexikonů. Tyto příklady zároveň zachycují pozoruhodný fakt, že výklad hesla přechýleného pojmenování pro ženskou profesi často začíná maskulinním tvarem (работник, специалист atd.). Tento fakt autorka reflektuje, ale bohužel se spokojila pouze s konstatováním, že tomu tak je. V závěru práce Jitka Šafratová uvádí poměr (respektive spíše nepoměr) nově kodifikovaných pojmenování v ruštině a

češtině; jistě by bylo velmi zajímavé pokusit se tento nepoměr (poměr) stanovit i mimo kodifikovanou oblast, například v oblasti normy či úzu.

Práce je pečlivě napsaná, obsahuje jen málo překlepů, snad jen styl je, v kontextu odborné práce, místy až příliš beletristický. Prostudovaná literatura svědčí o podrobném a hlubokém zájmu o danou oblast, které se autorka věnovala již ve své bakalářské práci.

Nakonec bych diplomantce položila dvě otázky:

- V úvodu práce autorka explicitně uvádí, že její práce není genderová; je však skutečně možné tento genderový aspekt odmyslet, například zvláště v souvislosti s výše zmíněnými slovníkovými hesly? Jak ona sama hodnotí fakt, že určité genderové stereotypy přetrvávají i v nejnovějších příručkách?
- Jaký je autorčin postoj k jazykovým tendencím, o kterých píše? Pokusila se zjistit či ověřit (například v korpusu), nakolik jsou pojmenování, z nichž jsou mnohá dost neobvyklá, živá a srozumitelná v běžné jazykové realitě (například čajovnice, saunerka, сушист / сусист, фунготерапевт)?

Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou výbornou.

Mgr. Jana Kitzlerová, Ph. D.